

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 21 november 1946 kl. 3 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 4 oktober 1946 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 343, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

3 KAP.

22 §.

Då krig eller omedelbar krigsfara råder så ock då arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger, må Konungen, där så prövas nödigt, meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri. I fall varom nu är sagt må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas

22 §.

Då så prövas nödigt med hänsyn till att krig eller omedelbar krigsfara råder eller arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger så ock då särskilda skäl eljest därtill äro, må Konungen meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri. I fall varom nu är sagt må ock sådant förordnande, även om det ej

av länsstyrelsen, där Konungen det kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av länsstyrelsen, där Konungen det medgivit.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande vad departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Till utskottets behandling har överlämnats den i anledning av propositionen väckta motionen II: 585 av herrar *Fahlman* och *Holmström*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 343».

Vad angår motiveringen för det i motionen framställda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

I fråga om rätten till detaljhandel med rusdrycker stadgas i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen, att då krig eller omedelbar krigsfara råder så ock då arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger, Kungl. Maj:t må, där så prövas nödigt, meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med rusdrycker eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri.

Vidare stadgas i 4 kap. — som innehåller närmare bestämmelser om utminuterung av rusdrycker — bland annat (i 4 §), att den myckenhet spritdrycker, som systembolag äger tilldela köpare, icke må överstiga fyra liter för varje kalendermånad. Denna myckenhet må uttagas jämväl efter månadens utgång, dock ej senare än sex månader därefter (s. k. efterhandsinköp). Om särskilda skäl därtill äro, må tillstånd lämnas att vid vissa tillfällen inköpa större myckenhet än vad sålunda fastställts (s. k. extra tilldelning).

Frågan om vidtagande av effektiva åtgärder för att förbättra nykterhetstillståndet upptogs till behandling vid 1941 års riksdag i anledning av de vid nämnda riksdag väckta likalydande motionerna I: 100 av herr Bergman m. fl. samt II: 134 av herr Lindmark m. fl. I dessa motioner föreslogs, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t, med den rätt som i dåvarande tidsläge vore lagd i Kungl. Maj:ts hand, måtte snarast vidtaga effektiva provisoriska åtgärder, som vore ägnade att i möjligaste mån avlägsna alkoholfaran från vårt folk, till gagn för folkets hälsa, ekonomi, arbetseffektivitet och försvarskraft, bland annat genom betydligt strängare ransonering än som då tillämpades vid försäljning av spirituösa drycker.

I sitt betänkande (nr 29) i anledning av motionerna anförde bevillningsutskottet — som mottagit yttranden över motionerna från kontrollstyrelsen och socialstyrelsen — i huvudsak följande:

Utskottet finner frågan om effektivare åtgärder i nykterhetskänseende i nuvarande läge förtjäna särskild uppmärksamhet. Av de av ämbetsverken avgivna yttrandena framgår nämligen att, trots den minskade konsumtionen av alkoholhaltiga drycker, likväl en viss tendens till försämring av nykterhetstillståndet inträtt. Denna omständighet anser utskottet under förhållanden varande förhållanden vara av så allvarlig natur, att utskottet finner särskilda åtgärder snarast böra vidtagas i syfte att motverka missbruk av sagda drycker icke minst bland ungdomen. Utskottet förbiser därvid icke, att en skärpning av de nuvarande restriktionerna kan medföra betydande olägenheter. Det har sålunda tidigare framhållits, att en sådan skärpning kan hava till följd ökad spritmuggling och olaga sprittillverkning. Med hänsyn till nu rådande förhållanden torde någon större risk för spritmuggling knappast föreligga. Vad beträffar olaga sprittillverkning torde kunna antagas, att allmänheten i nuvarande läge i högre grad än eljest skall visa sig äga förståelse för nödvändigheten av statliga ingripanden på ifrågavarande område samt starkare än under vanliga förhållanden reagera mot lagöverträdelser. Detta torde jämväl komma att bidra till att underlätta myndigheternas uppgifter beträffande kontrollen av författningsbestämmelsernas efterlevnad. Även om vissa icke önskvärda verkningar skulle följa av en skärpning av restriktionerna, anser utskottet dock en sådan i nuvarande läge ofrånkomlig. I ämbetsverkens yttranden hava påvisats de missförhållanden, som äro förbundna med den nuvarande tillgången på s. k. överskottslitrar samt med gällande bestämmelser om efterhandsinköp. Med hänsyn till vad myndigheterna härom anført finner utskottet skäl tala för en ändring härutinnan. En allmän nedsättning av motboksinnehavarnas tilldelning av spritdrycker torde också böra övervägas. Av skäl som kontrollstyrelsen anført finner utskottet jämväl böra tagas under omprövning, huruvida icke den rätt till fri försändning av spritdrycker, som infördes år 1937, i viss omfattning skall begränsas. Därjämte torde böra övervägas, huruvida icke åldersgränsen för erhållande av nya inköpstillstånd bör höjas från 21 till 25 år. Även i fråga om utskänknings synas inskränkande åtgärder böra göras till föremål för omprövning.

Då enligt utskottets mening de åtgärder, som Kungl. Maj:t kan finna anledning vidtaga, endast böra vara av provisorisk natur samt Kungl. Maj:t eller i vissa fall kontrollstyrelsen äger utfärda erforderliga föreskrifter i ämnet, saknar utskottet anledning förorda några ändringar i gällande lagstiftning. Med hänsyn till det ovan anförda finner sig utskottet emellertid böra föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att sådana åtgärder i nykterhetsbefrämjande syfte, som i nuvarande läge kunna befinnas vara påkallade, snarast måtte vidtagas. Utskottet förutsätter därvid att Kungl. Maj:t vid sitt ställningstagande till frågan beaktar vad utskottet ovan framhållit.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde bevillningsutskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t med beaktande av vad utskottet i sitt betänkande anført snarast måtte vidtaga de åtgärder i nykterhetsbefrämjande syfte, som i dåvarande läge befunnes påkallade.

Mot utskottets betänkande anfördes reservationer av 8 utskottsledamöter (herrar Bengtsson, Ekman, Velander, Axel Ivar Anderson, Egnell, Lövgren,

Lundell och Henriksson), vilka anförde bl. a., att strävandena att främja folknykterheten framstode som ett viktigt led i stärkandet av vår allmänna beredskap. Vid fullföljandet av dylika strävanden måste emellertid mot varandra vägas, å ena sidan, de avsedda åtgärdernas effekt i fråga om ökad folknykterhet och en ur olika synpunkter önskvärd begränsning av alkoholkonsumtionen samt, å andra sidan, de olägenheter, som enligt tidigare erfarenheter vore förbundna med en skärpning av nu gällande restriktions-system. I motionerna hade icke ifrågasatts någon ändrad lagstiftning i antytt hänseende utan allenast att Kungl. Maj:t med stöd av de befogenheter, som vore lagda i dess hand, skulle vidtaga av motionärerna avsedda provisoriska åtgärder. Då reservanternas förutsatte, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet komme att följa utvecklingen på detta område och icke skulle underlåta att vidtaga de åtgärder, som kunde finnas påkallade, syntes skäl saknas att i anledning av motionerna förorda någon riksdagens åtgärd.

Reservanternas hemställde i enlighet härmed att nu ifrågavarande motioner angående effektivare åtgärder i nykterhetshänseende icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

En ledamot av bevillningsutskottet (herr Svensson i Ljungskile) anförde blank reservation mot utskottsbetänkandet.

Riksdagen biföll betänkandet (skrivelse nr 335).

Kungl. Maj:t utfärdade därefter — med stöd av 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen — kungörelsen den 19 september 1941 (nr 773) angående vissa inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker. I denna kungörelse, som trädde i kraft den 1 oktober 1941 och gäller tills vidare, stadgas att spritdrycker ej må till någon utminuteras i större myckenhet än tre liter i kalendermånaden. Till den, för vilken utminuteringen enligt dittills gällande föreskrifter av hemortsbolaget fastställts till myckenhet understigande fyra liter för varje kalendermånad, må utminuteras högst två liter i månaden. Vidare stadgas att för kalendermånad fastställd myckenhet ej må uttagas efter månadens utgång. Utan hinder av vad sålunda föreskrivits må, om särskilda skäl därtill ärc, tillstånd lämnas att vid vissa tillfällen inköpa större myckenhet än nu sagts.

I en den 5 februari 1946 dagtecknad promemoria har *kontrollstyrelsen* upptagit till behandling frågan om upphävande av de genom 1941 års kungörelse införda inskränkningarna i detaljhandeln med rusdrycker.

I nämnda promemoria har behandlats dels frågan, huruvida de *formella* villkoren för ett fortsatt vidmakthållande av ifrågavarande undantagsbestämmelser alltjämt vore uppfyllda, dels frågan, i vad mån ett bibehållande av de skärpta restriktionerna vore ur *saklig* synpunkt motiverat.

Över kontrollstyrelsens promemoria ha, efter remiss, yttranden avgivits av åtskilliga myndigheter m. fl.

Beträffande det närmare innehållet i promemorian ävensom vad som anförts i remissinstansernas yttranden tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen (s. 5—15).

Till stöd för det i den föreliggande propositionen framlagda förslaget har *departementschefen* anfört följande:

»Enligt 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen äger Kungl. Maj:t — då krig eller omedelbar krigsfara råder eller arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger — meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med rusdrycker eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri.

Med stöd av denna bestämmelse har Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 19 september 1941 angående vissa inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker, vilken kungörelse trädde i kraft den 1 oktober 1941 och gäller tills vidare, föreskrivit att spritdrycker ej må till någon utminuteras i större myckenhet än tre liter i kalendermånaden, att till den, för vilken utminuteringen fastställts till myckenhet understigande fyra liter för kalendermånad, må utminuteras högst två liter i månaden samt att för kalendermånad fastställd myckenhet icke må uttagas efter månadens utgång.

Vad först angår frågan om de i 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen angivna förutsättningarna för vidmakthållande av nyssnämnda inskränkningar alltjämt äro för handen har denna fråga i kontrollstyrelsens promemoria lämnats öppen. Däremot har i åtskilliga remissyttranden över promemorian uttalats, att de formella förutsättningarna för en tillämpning av bestämmelserna i nämnda författningsrum icke längre föreligga.

De i 3 kap. 22 § uppställda förutsättningarna för Kungl. Maj:ts rätt att föreskriva inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker hava självfallet avseende endast å förhållandena beträffande vårt eget land. Då krig eller omedelbar krigsfara icke råder och då arbetslöshet eller nöd i större omfattning icke heller föreligger inom vårt land, torde sålunda de formella förutsättningarna för ett fortsatt vidmakthållande av de genom 1941 års kungörelse föreskrivna inskränkningarna saknas.

Vid sådant förhållande uppställer sig frågan om 1941 års kungörelse bör utan vidare upphävas eller om erforderliga författningsändringar böra vidtagas i syfte att möjliggöra fortsatta inskränkningar beträffande detaljhandeln med spritdrycker. Vad angår denna fråga må till en början erinras om att de år 1941 genomförda inskränkningarna beträffande utminuteringen av spritdrycker föranleddes av den tendens till försämring av nykterhetstillståndet, som vid nämnda tid gjorde sig gällande och som särskilt med hänsyn till då rådande krigsfara ansågs påkalla motåtgärder. Frågan om restriktionernas upphävande eller bibehållande bör emellertid icke bedömas enbart ur den synpunkten, att krigsfaran numera upphört, utan hänsyn bör tagas jämväl till andra omständigheter.

Det är sålunda uppenbart, att vid bedömandet av frågan om upphävande av de år 1941 meddelade bestämmelserna måste beaktas om det allmänna nykterhetstillståndet under senare tid visat en så påtaglig förbättring att nykterhetspolitiska synpunkter icke längre kräva ett bibehållande av inskränkningarna. Den förebragta utredningen torde emellertid giva vid handen, att en sådan förbättring icke kan anses hava inträtt. I detta samman-

hang bör även beaktas att den förhållandevis rikliga penningtillgången inom landet i förening med varuknappheten medför, att en utökning av den å motböckerna tillgängliga kvantiteten spritdrycker just nu är förenad med särskilda vådor ej minst med tanke på ungdomsfylleriet. Därtill kommer att det ur allmänna synpunkter icke synes tilltalande att borttaga inskränkningarna i fråga om inköpskvantiteten så länge det nuvarande svåra nödtillståndet är rådande i stora delar av Europa.

Med hänsyn till det nu anförda anser jag mig för min del — trots de från vissa håll uttalade farhågorna för ökad smuggling och hembränning — icke kunna förorda, att de år 1941 genomförda inskränkningarna beträffande inköpskvantiteten å motbok i nuvarande läge borttagas.

Vad härefter angår frågan om rätt till efterhandsinköp av spritdrycker har kontrollstyrelsen i detta hänseende anført, att spritdrycker borde, på sätt i rusdrycksförsäljningsförordningen stadgas, ånyo få uttagas jämväl efter kalendermånadens utgång, dock att enligt kontrollstyrelsens mening sådana uttag ej borde få göras senare än tre månader därefter. I anledning härav har kontrollstyrelsen hemställt att, därest 1941 års kungörelse upphävdes, den ändringen måtte genomföras i 4 kap. 4 § nyssnämnda förordning att tiden för rätt att verkställa efterhandsinköp nedsattes från sex till tre månader. Detta förslag har i allmänhet tillstyrkts av remissinstanserna.

För egen del anser jag lämpligt att rätten till efterhandsinköp av spritdrycker i viss utsträckning återinföres. Emellertid anser jag mig icke nu böra förorda fullständig återgång till de före år 1941 gällande reglerna utan torde, såsom kontrollstyrelsen föreslagit, rätten till efterhandsinköp f. n. böra begränsas till att avse en tidsperiod av tre månader.

Såsom av det anförda framgår förordar jag, att de år 1941 genomförda särskilda restriktionerna i väsentliga delar alltjämt skola gälla. Då emellertid bibehållandet av de ifrågavarande bestämmelserna motiveras med de nu rådande förhållandena, synes det icke böra komma i fråga att inarbeta bestämmelserna i rusdrycksförsäljningsförordningen. Mot tanken på en permanent lagändring talar jämväl det förhållandet att hela frågan om nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning f. n. är föremål för utredning inom 1944 års nykterhetskommitté. Med hänsyn härtill föreslår jag i stället att sådan ändring vidtages av 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen, att Kungl. Maj:t tillerkännes rätt att föreskriva inskränknings i detaljhandeln med rusdrycker även i andra fall än de i paragrafen nu angivna. Denna ändring torde böra avse att tillerkänna Kungl. Maj:t enahanda befogenheter, som Kungl. Maj:t nu äger vid krig eller krigsfara samt vid arbetslöshet eller nöd i större omfattning, jämväl i fall då särskilda skäl eljest därtill äro.

Därest Kungl. Maj:t erhåller sådant bemyndigande som nyss sagts, torde Kungl. Maj:t, med upphävande av 1941 års kungörelse, böra utfärda en ny kungörelse i ämnet. I denna kungörelse, som bör gälla tills vidare, böra upptagas i huvudsak samma bestämmelser beträffande tillåten inköpskvantitet som i den äldre kungörelsen, varjämte föreskrift bör meddelas om begräns-

ning av efterhandsinköpen till att avse en period av tre månader i stället för den i rusdrycksförsäljningsförordningen angivna sexmånadersperioden.»

I nu förevarande motion har anförts bland annat följande. Ur rent principiell synpunkt innebure förslaget ett avhändande av riksdagens hävdvunna beslutanderätt i dylika frågor. Ett bifall till propositionen skulle tillföra Kungl. Maj:t ett ytterligare komplement till den redan förut omfattande fullmaktslagstiftning, som på sin tid motiverades av krigsutbrottet och därmed sammanhängande problem. Tiden syntes nu vara inne för en kritisk granskning av hela detta fullmaktskomplex. Enligt kontrollstyrelsens i propositionen omförmälda promemoria skulle de 1941 genomförda restriktionerna knappast ha medverkat till en minskning av alkoholkonsumtionen och fylleriförseelserna. Det nykterhetspolitiska intresset torde ej tjänas genom att generellt förhindra eller minska individernas möjligheter att på laglig väg inköpa önskade spritkvantiteter. I dylika fall komme spritbegäret endast att söka andra vägar för tillfredsställelse. Ställd inför dessa bägge alternativ torde man utan tvekan kunna påstå, att det senare medförde risker av betydligt samhällsfarligare art. Även kontrollstyrelsen hade i sin promemoria påpekat, att en ökning av den lagliga tilldelningen sannolikt skulle minska riskerna för alkoholbrottsligheten i stort. En återgång till tilldelningsbestämmelserna före 1941 skulle visserligen på en gång öka den å motböckerna tillgängliga kvantiteten spritdrycker med ca 5 milj. liter per år. Men ökningen av ransonerna beräknades å andra sidan medföra en minskning av uttagsfrekvensen. Den maximala ökningen av alkoholkonsumtionen skulle därigenom enligt kontrollstyrelsen stanna vid ca 2 milj. liter per år. Vidare utgjorde antalet motböcker med en nominell tilldelning av 4 resp. 3 liter i månaden för närvarande endast ca 16 resp. 9 % av hela motboksstocken. I likhet med kontrollstyrelsen ansåge sålunda motionärerna, att nykterhetspolitiska skäl ej talade mot en återgång till de före 1941 gällande tilldelningsbestämmelserna.

I 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen i dess nuvarande lydelse stadgas, att, då krig eller omedelbar krigsfara råder så ock då arbetslöshet eller nöd i större omfattning föreligger, Kungl. Maj:t må, där så prövas nödigt, meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med rusdrycker eller föreskriva erforderliga inskränkningar däri.

Vidare stadgas i 4 kap. 4 § samma förordning, att den myckenhet spritdrycker, som systembolag äger tilldela köpare, icke må överstiga fyra liter för varje kalendermånad. Denna myckenhet må uttagas jämväl efter månadens utgång, dock ej senare än sex månader därefter (s. k. efterhandsinköp). Om särskilda skäl därtill äro, må tillstånd lämnas att vid vissa tillfällen inköpa större myckenhet än vad sålunda fastställts (s. k. extra tilldelning).

Sedan 1941 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t med beaktande av vad samma års bevillningsutskott i avgivet betänkande anført snarast måtte vidtaga de åtgärder i nykterhetsbefrämjande

Utskottet.

syfte, som i dåvarande läge befunnas påkallade, utfärdade Kungl. Maj:t — med stöd av 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen — kungörelsen den 19 september 1941 (nr 773) angående vissa inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker. I denna kungörelse, som trädde i kraft den 1 oktober 1941 och gäller tills vidare, stadgas, att spritdrycker ej må till någon utminuteras i större myckenhet än tre liter i kalendermånaden. Till den, för vilken utminuteringen enligt dittills gällande föreskrifter av hemortsbolaget fastställts till myckenhet understigande fyra liter för varje kalendermånad, må utminuteras högst två liter i månaden. Vidare stadgas att för kalendermånad fastställd myckenhet ej må uttagas efter månadens utgång. Utan hinder av vad sålunda föreskrivits må, om särskilda skäl därtill äro, tillstånd lämnas att vid vissa tillfällen inköpa större myckenhet än nu sagts.

I den ifrågavarande propositionen föreslås sådan ändring av 3 kap. 22 § rusdrycksförsäljningsförordningen, att Kungl. Maj:t tillerkännes rätt att föreskriva inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker även i andra fall än de i paragrafen nu angivna. Med ändringen avses sålunda att tillerkänna Kungl. Maj:t enahanda befogenheter — som Kungl. Maj:t nu äger vid krig eller krigsfara samt vid arbetslöshet eller nöd i större omfattning — jämväl i fall då särskilda skäl eljest därtill äro.

Av propositionen framgår, att därest Kungl. Maj:t erhåller sådant bemyndigande som nyss sagts, Kungl. Maj:t torde komma att, med upphävande av 1941 års kungörelse, utfärda en ny kungörelse i ämnet. I denna kungörelse avses skola upptagas i huvudsak samma bestämmelser beträffande tillåten inköpskvantitet som i den äldre kungörelsen. Därjämte avses föreskrift skola meddelas om begränsning av efterhandsinköpen till en period av tre månader i stället för den i rusdrycksförsäljningsförordningen angivna sexmånadersperioden.

Beträffande frågor av förevarande slag ankommer det på Kungl. Maj:t och riksdagen att gemensamt besluta. Det i propositionen framlagda förslaget innebär, att riksdagen skulle på Kungl. Maj:t överlåta sin beslutanderätt i dessa frågor. Sådant delegerande av riksdagens beslutanderätt till Kungl. Maj:t har under krisåren förekommit i stor utsträckning. Givet är emellertid att starka principiella betänkligheter kunna möta mot att så sker och åtgärden bör enligt utskottets mening icke tillgripas i andra fall än då extra ordinära förhållanden föreligga eller eljest mycket starka skäl tala härför. Bemyndigandet bör ej heller göras mera vidsträckt än som kan anses oundgängligen nödvändigt.

Det i den föreliggande propositionen begärda bemyndigandet avser rätt för Kungl. Maj:t att med åsidosättande av gällande föreskrifter i rusdrycksförsäljningsförordningen själv besluta i hithörande frågor. Bemyndigandet är till sin innebörd obegränsat. Kungl. Maj:t skulle, om propositionen bifalles, äga behörighet att utan riksdagens hörande föreskriva vilka inskränkningar som helst i detaljhandeln med rusdrycker, såvida Kungl. Maj:t

finner särskilda skäl tala härför. Bemyndigandet är även obegränsat till tiden. Det synes utskottet uppenbart att ett så vidsträckt ingrepp i riksdagens beslutanderätt, som här föreslås, måste förutsätta mycket tungt vägande skäl.

Såsom ovan nämnts avses med bemyndigandet att Kungl. Maj:t skulle ersätta 1941 års kungörelse med en ny kungörelse med i huvudsak samma innehåll, dock att efterhandsinköp skulle vara medgivna för en period av tre månader. Då krig eller omedelbar krigsfara icke råder och då arbetslöshet eller nöd i större omfattning icke heller föreligger inom vårt land, har departementschefen funnit de formella förutsättningarna för ett fortsatt vidmakthållande av de genom 1941 års kungörelse föreskrivna inskränkningarna i detaljhandeln med rusdrycker saknas. Departementschefen har emellertid vidare anfört, att det vid bedömandet av frågan om upphävande av de år 1941 meddelade bestämmelserna måste beaktas om det allmänna nykterhetstillståndet under senare tid visat en så påtaglig förbättring att nykterhetspolitiska synpunkter icke längre krävde ett bibehållande av inskränkningarna. En sådan förbättring kunde enligt departementschefens mening icke anses ha inträtt. Departementschefen har jämväl framhållit, att den förhållandevis rikliga penningtillgången inom landet i förening med varuknappheten medförde att en utökning av den å motböckerna tillgängliga kvantiteten spritdrycker just nu vore förenad med särskilda vådor ej minst med tanke på ungdomsfylleriet. Ur allmänna synpunkter syntes det ej heller tilltalande att borttaga inskränkningarna i fråga om inköpskvantiteten så länge det nuvarande svåra nödtillståndet vore rådande i stora delar av Europa. Departementschefen har fördenskull — trots de från vissa håll uttalade farhågorna för ökad smuggling och hembränning — icke ansett sig kunna förorda att de år 1941 genomförda inskränkningarna beträffande inköpskvantiteten å motbok i nuvarande läge borttoges.

I likhet med departementschefen finner utskottet de formella förutsättningarna för ett bibehållande av de genom 1941 års kungörelse föreskrivna inskränkningarna i detaljhandeln med rusdrycker numera icke förefinnas. Denna kungörelse bör sålunda under alla förhållanden upphävas. Frågan är alltså huruvida de av departementschefen åberopade nykterhetspolitiska och övriga skälen kunna anses vara av den tyngd, att desamma utgöra en tillräcklig motivering för att dessa inskränkningar det oaktat böra bibehållas.

Utskottet vill i detta hänseende framhålla, att enighet torde råda därom att resultatet av 1941 års inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker icke blivit det som därmed åsyftats. Det förefaller då tämligen omotiverat att fortsätta längre på samma väg. Enligt utskottets mening torde det ej kunna antagas, att nykterhetstillståndet vare sig förbättras eller försämras genom ett borttagande av dessa inskränkningar. Utskottet får även erinra om att kontrollstyrelsen uttalat att särskilt starka skäl borde kunna åberopas för att i nuvarande läge, samtidigt som frågan om rusdryckslagstiftningen vore under utredning inom 1944 års nykterhetskommitté, genom en ändring i

gällande rusdrycksförsäljningsförordning förläna permanent karaktär åt de såsom ett provisorium införda krisbestämmelserna rörande begränsning av inköpskvantiteten å motbok, samt att styrelsen ansåge tveksamt om tillräckliga skäl vore för handen för en sådan åtgärd. Såsom kontrollstyrelsen jämväl framhållit talar för ett upphävande av 1941 års begränsningar i inköpsrätten även önskemålet, att de i rusdrycksförsäljningsförordningen upptagna tilldelningsbestämmelserna, vilka trädde i kraft den 1 oktober 1938 eller knappt ett år före krigsutbrottet, böra få prövas under ytterligare ett eller annat normalt fredsår, innan ovannämnda kommitté fattar ståndpunkt i den betydelsefulla frågan om den svenska nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning.

I detta sammanhang må nämnas, att i remissyttrandena över kontrollstyrelsens promemoria frågan huruvida ett bibehållande av de skärpta restriktionerna vore ur saklig synpunkt motiverat besvarats nekande av socialstyrelsen, överståthållarämbetet och flertalet länsstyrelser.

Till förmån för en återgång till de enligt rusdrycksförsäljningsförordningen gällande tilldelningsbestämmelserna, vilka år 1941 temporärt sattes ur kraft, talar enligt utskottets mening även det förhållandet, att samarbetet mellan systembolagen och nykterhetsnämnderna, som under kristiden av olika skäl förminskats, numera återgått till sin normala omfattning.

För ett bibehållande av de år 1941 införda inskränkningarna i inköpsrätten har departementschefen slutligen, såsom framgår av det föregående, även åberopat det nuvarande svåra nödtillståndet i stora delar av Europa. Ehuru utskottet förstår den av departementschefen sålunda anförda synpunkten, kan utskottet dock för sin del icke finna denna omständighet vara av den beskaffenhet, att densamma kan anses tala för ett fortsatt suspenderande av gällande bestämmelser i rusdrycksförsäljningsförordningen. Ett bibehållande av inskränkningarna i inköpsrätten torde nämligen icke kunna i någon mån bidra till lindrande av detta nödtillstånd. Vid sådant förhållande synes ej heller detta skäl för den i propositionen intagna ståndpunkten äga någon större tyngd.

Tiden för efterhandsinköpen bör enligt departementschefens mening minskas från sex till tre månader. Denna begränsning synes ha motiverats endast av de praktiska olägenheter, som skulle uppkomma för systembolagen med en tidsperiod av sex månader. Utskottet kan för sin del icke finna detta skäl utgöra en tillräcklig grund för den ifrågasatta minskningen av perioden för efterhandsinköp.

Med hänsyn till nu åberopade omständigheter avstyrker utskottet förevärande proposition. Utskottet tillstyrker alltså bifall till den i ämnet väckta motionen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 585 av herrar Fahlman och Holmström, avslå Kungl. Maj:ts före-

varande proposition nr 343 med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

Stockholm den 21 november 1946.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärq, Elon Andersson, Wahlmark, Ekman, Björnsson, Robert Berg**, *Gustaf Elofsson**, *Franzon, Nordenson* och *Carl Eric Ericsson* samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Hagberg* i Malmö*, *Björklund, Olsson* i Gävle, *Orgård, Janson* i Frändesta*, *Jonsson* i Skedsbygd*, *Nilsson* i Kristinehamn, *Fröderberg** och *Vigelsbo*.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

R e s e r v a t i o n

av herrar *Johan Bärq, Elon Andersson, Björnsson, Björklund, Olsson* i Gävle, *Orgård, Nilsson* i Kristinehamn, *Fröderberg* och *Vigelsbo*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening har resultatet av 1941 års inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker icke blivit det som därmed åsyftats. Hur förhållandena skulle ha gestaltat sig, om dessa inskränkningar icke tillkommit, undandrar sig däremot nu varje bedömande. Vad angår det i den förvarande propositionen framlagda förslaget synes det uppenbart, att ett bibehållande eller upphävande av berörda inskränkningar icke gärna kan få något mera avsevärt inflytande på nykterhetstillståndet i landet. Ett bibehållande eller upphävande av dessa inskränkningar torde under nu rådande förhållanden ej heller kunna få någon egentlig betydelse i fråga om möjligheten att råda bot mot den olaga hanteringen med rusdrycker.

Kontrollstyrelsen har framhållit, att för ett upphävande av 1941 års begränsningar i inköpsrätten även talade önskemålet att de i rusdrycksförsälj-

ningsförordningen upptagna tilldelningsbestämmelserna, vilka trädde i kraft den 1 oktober 1938 eller knappt ett år före krigsutbrottet, borde få prövas under ytterligare ett eller annat normalt fredså, innan 1944 års nykterhetskommitté fattade ståndpunkt i den betydelsefulla frågan om den svenska nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och utformning. Detta skäl för ett upphävande av begränsningen i inköpsrätten torde enligt utskottets mening knappast vara av något större värde. Vad beträffar tilldelningens storlek finnes i vårt land en mångårig erfarenhet av dess betydelse för nykterhetstillståndet. Däremot skulle kunna vara av ett visst intresse att erhålla möjlighet till ett närmare bedömande av verkningarna av de s. k. efterhandsinköpen. I propositionen förutsättes emellertid, att rätt till efterhandsinköp skall vara medgiven, varvid departementschefen dock ansett den period, efterhandsinköpen skola avse, böra minskas från sex till tre månader. En sådan minskning av perioden för efterhandsinköp lär icke kunna ha någon betydelse för nykterhetskommitténs bedömande av hithörande frågor.

Visserligen förhåller det sig så, att ett bibehållande av inskränkningarna i inköpsrätten icke kan bidra till lindrande av det nuvarande nödtillståndet i stora delar av Europa. Emellertid torde departementschefen säkerligen ej heller ha avsett detta. Med vad departementschefen härom anfört torde ha åsyftats den rent psykologiska betydelsen av ett eventuellt upphävande av ifrågavarande inskränkningar, en synpunkt, som enligt utskottets mening ej saknar fog.

Beträffande det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet att — jämväl i andra fall än vid krig eller krigsfara samt vid arbetslöshet eller nöd i större omfattning — föreskriva inskränkningar i detaljhandeln med rusdrycker får utskottet framhålla, att principiella invändningar givetvis kunna resas mot att riksdagen genom ett bemyndigande överlåter sin beslutanderätt till Kungl. Maj:t. Det bemyndigande, varom här är fråga, torde dock enligt utskottets mening icke vara av den betydelse, att riksdagen bör av principiella skäl motsätta sig detsamma. Av propositionen framgår, att departementschefen med bemyndigandet avsett endast en tillfällig anordning. Bemyndigandet har nämligen motiverats med den pågående utredningen inom nykterhetskommittén.

Vid övervägande av skälen för och emot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet funnit skälen för förslaget väga tyngst och tillstyrker fördenskull bifall till propositionen. Utskottet vill emellertid framhålla, att enligt vad utskottet erfarit de i 1941 års kungörelse föreskrivna inskränkningarna medfört olägenheter därigenom att tilldelningen till den, som enligt dittills gällande föreskrifter ägde rätt inköpa en myckenhet understigande 4 liter per månad, skulle vara högst 2 liter per månad. Denna föreskrift synes i många fall ha förorsakat irritation. Med hänsyn härtill förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t i den nya kungörelsen vidtager en sådan uppmjukning av nu tillämpade bestämmelser att inom ramen för den medgivna maximikvantiteten, 3 liter per månad, större hänsyn kan tagas till olika individuella förhållanden.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevärande proposition nr 343 och med avslag å motionen II: 585 av herrar Fahlman och Holmström, antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.»
